

Investigating the Factors Affecting Academic Guidance in the New Iranian Education System

Mohadese Davoudi, Mina Ranjbarfard¹

Department of management, Alzahra University, Tehran, Iran

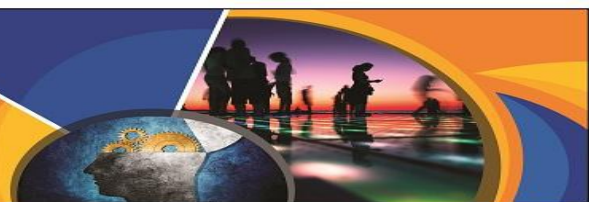
Abstract:

Deciding on choosing on a field of study and a career is one of the most important and crucial issues in every person's life. Today, the complexity and transformation of the world of work, the increasing speed of technology growth, the growing demand for entry into some jobs and the need to acquire knowledge and skills due to individual differences has upset the balance of education and the labor market and it has created problems in how to direct talent, career guidance and professional decision making. Various factors can be involved in choosing educational fields and ultimately job selection that the most important challenge when choosing a field of students is to consider all the cases. Because these cases must include internal factors (such as personal and family factors, etc.) and on the other hand external factors (such as educational indicators and field-related characteristics, etc.). In this research, first, a review of the theoretical foundations of research in relation to the concept of academic guidance has been done, then, the effective criteria and variables in academic (educational) guidance were identified through library studies as well as interviews with experts. Finally, the factors influencing the choice of field are introduced. Given that in recent years the focus has been more on students' average and grades, identifying these factors and examining them before choosing a field can help students in academic-career guidance.

Keywords: academic guidance, choosing the field of study, field selection criteria

---

¹ M.ranjbarfard@alzahra.ac.ir

بررسی عوامل تاثیرگذار بر هدایت تحصیلی در نظام جدید آموزش و پرورش ایران

محدثه داودی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت فناوری اطلاعات، دانشگاه الزهرا، تهران

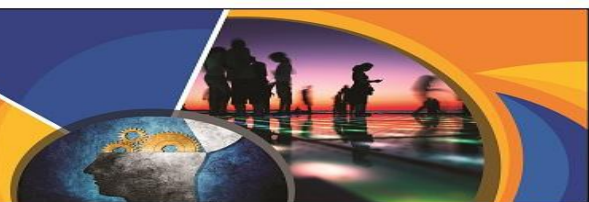
مینا رنجبرفرد

استادیار، گروه مدیریت فناوری اطلاعات، دانشگاه الزهرا، تهران

چکیده

تصمیم‌گیری درباره انتخاب رشته‌ی تحصیلی و شغلی، یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین موضوعات در زندگی هر فرد به حساب می‌آید. امروزه پیچیدگی و دگرگونی دنیای کار، سرعت فزاینده رشد تکنولوژی، تقاضاهای روزافزون برای ورود به برخی مشاغل و نیاز به کسب دانش و مهارت‌ها با توجه به تفاوت‌های فردی، موجب برهم خوردن تعادل آموزش و بازار کار شده و مشکلاتی را در چگونگی هدایت استعدادها، راهنمایی شغلی و تصمیم‌گیری حرف‌های به وجود آورده است. عوامل مختلفی را می‌توان در گزینش رشته‌های تحصیلی و درنهایت انتخاب شغل دخیل دانست که مهم‌ترین چالش در زمان انتخاب رشته دانش‌آموزان، در نظر گرفتن تمامی موارد است. چراکه این موارد باید عوامل درونی (مانند عوامل شخصی و خانوادگی و ...) و از سوی دیگر عوامل بیرونی (مانند شاخص‌های تحصیلی و مشخصات مربوط به رشته و ...) را نیز دربرگیرد. در این پژوهش ابتدا مروری بر مبانی نظری تحقیق در ارتباط با مفهوم هدایت تحصیلی صورت گرفته، سپس معیارها و متغیرهای تاثیرگذار در امر هدایت تحصیلی از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و همچنین مصاحبه با خبرگان شناسایی شده‌اند. سپس معیارها و متغیرهای تاثیرگذار در امر هدایت تحصیلی از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و همچنین مصاحبه با خبرگان شناسایی شدند و در نهایت به عوامل تاثیرگذار بر امر انتخاب رشته معرفی شده‌اند. با توجه به اینکه در سال‌های اخیر بیشتر تمرکز بر نمرات و معدل دانش‌آموزان است، شناسایی این عوامل و بررسی آنها پیش از انتخاب رشته می‌تواند به دانش‌آموزان در هدایت تحصیلی - شغلی یاری‌رسان باشد.

واژگان کلیدی: هدایت تحصیلی، انتخاب رشته تحصیلی، معیارهای انتخاب رشته

۱- مقدمه

تحصیلات و آموزش یکی از مهمترین استراتژی‌های هر کشور به حساب می‌آید. اثربخش بودن مدیریت آموزشی یکی از اهداف کلیدی موفقیت در این استراتژی است. دانشگاه‌ها و موسسات عالی، نیاز به تجزیه و تحلیل‌های گسترده‌تری در خصوص سطح دانشجویان دارند تا بتوانند تصمیمات آکادمیک مناسبی بگیرند. همچنین داده‌های بسیاری وجود دارد که استفاده از همه‌ی آنها لزوماً نمی‌تواند منجر به نتیجه‌ی بهتری شود. اما همواره تعدادی از مشکلات و چالش‌ها هم برای دانشجویان و دانش‌آموزان و هم برای مراکز عالی وجود دارد (Tantisantisom & Clayden, 2008).

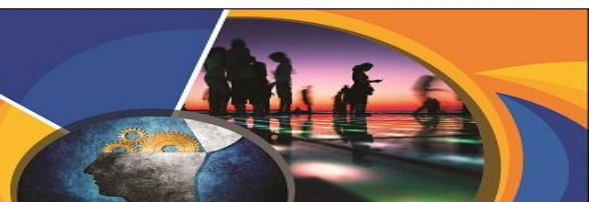
مهمترین چالشی که تمامی واحدهای آموزشی با آن دست و پنجه نرم می‌کنند بحث کیفیت آموزش است. داده‌ها در مورد نرخ بالای شکست دانش‌آموزان در دوره‌ی برنامه ریزی مقدماتی، مسئولان آموزشی را نگران ساخته و سوالات مهمی را در جهت پیش‌بینی جنبه‌های آن مطرح ساخته است. مطالعات نشان می‌دهد که دانش‌آموزان با مشکلاتی مواجه هستند که باعث می‌شود در ابتدای راه از ادامه دادن تحصیل صرف نظر کنند (Fonseca et al. 2017).

آموزش و پرورش در مدرسه و یا در دانشگاه زمانی تحقق خواهد یافت که برنامه‌ها و محتوای آموزشی با توجه به نیازها و امکانات دانش‌آموزان و دانشجویان تهیه و اجرا کردند مدرسه از آن‌رو در رشد شخصی نقش حیاتی دارد دورانی از تکامل وارد عمل می‌شود که یادگیری به سهولت انجام می‌شود و ثاباً با کنترل مثبتی که مربیان کودکان و نوجوانان اعمال می‌کنند می‌توانند امر رشد شخصی را در جهت زندگی فردی و اجتماعی مفید سرعت ببخشند. آموزش مهارت‌ها و رشد خلاقیت بدون یک برنامه صحیح هدایت تحصیلی و شغلی میسر نمی‌شود. انواع رشته‌های تحصیلی در آموزش متوسطه و آموزش عالی یک طرف و دامنه وسیع مشاغل در جامعه امروز از طرف دیگر ایجاد می‌کنند که دانش‌آموزان برای آینده تحصیلی و شغلی خود برنامه‌ریزی کنند. بدون شک برنامه ریزی صحیح نیازمند تعیین هدف است و آن نیز نیازمند اطلاعات منظم و دقیق از امکانات تحصیلی و تخصص‌های مورد نیاز جامعه و شناخت علایق و همچنین گرایش دانش‌آموزان است. راهنمایی و هدایت تحصیلی یکی از موضوعات مهم آموزش و پرورش است. اصطلاح راهنمایی تحصیلی را اولین بار کلی در سال ۱۹۱۴ به کار برده‌است. منظور از هدایت تحصیلی هدایت دانش‌آموزان به مناسب‌ترین شاخص‌ها و استعداد و علاقه آنان و به تناسب امکانات کشور است (شکرکن و همکاران، ۱۳۸۶).

از طرفی نسل امروز که روز به روز سعی می‌کند نسبت به شناخت رشته خود تلاش‌های انجام دهند عدم شناخت دقیق از رشته‌ها منجر به بروز مشکلاتی در آینده علمی و تحصیلات بخشی از دانش‌آموزان می‌شود و باعث بروز نارضایتی نگرانی و عدم اطمینان نسبت به آینده شغلی می‌گردد.

عوامل مختلفی را می‌توان در گزینش رشته‌های تحصیلی و درنهایت انتخاب شغل دخیل دانست یک دسته از عوامل، مربوط به خود دانش‌آموز است از جمله توانایی جسمانی، توانایی ذهنی و روانی در ادامه تحصیل و همچنین پذیرش در شغل موردنظر علاقه فردی. عامل دیگر در انتخاب رشته تحصیلی میزان تحصیلات پدر و مادر است. عامل بعدی در انتخاب رشته تحصیلی طبقه اجتماعی و اقتصادی دانش‌آموز است. مورد دیگر در انتخاب رشته، راهنمایی افراد مطلع و بانفوذ و مشاوران تحصیلی است راهنمایی مشاوران یکی از منابع مهم دانش‌آموزان در انتخاب رشته است که در مورد تحصیل در رشته‌های خاص به آن‌ها رجوع می‌کنند. بنابراین نیاز به سیستمی که در برنامه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان در زمان انتخاب رشته به آن‌ها در امر تصمیم‌گیری کمک کند و تمامی جنبه‌ها و عوامل را در نظر بگیرد و میزان افت کیفیت آموزشی را کاهش دهد، ضروری به نظر می‌رسد. مطالعات حاکی از عدم ایجاد سیستم‌های جدید تصمیم‌گیری در نظام آموزشی و مشکلات به‌کارگیری سیستم‌های اطلاعاتی در نظام آموزشی است (نوبدبخش، صادقی، بختیاری. ۱۳۹۵).

بنابراین نیاز به شناسایی عوامل دخیل در مساله انتخاب رشته امری ضروری به نظر می‌رسد.

۲_ مبانی تحقیق

۲_۱_ مفهوم هدایت تحصیلی

هدایت تحصیلی عبارت است از فرآیند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش‌آموزان تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خود، شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و مشاغل موردنیاز جامعه را شناخته و بر اساس آن آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب را انتخاب کنند. هدایت تحصیلی صرفاً مجموعه‌ای از خدمات روان‌شناختی-اطلاعاتی نیست بلکه مجموعه‌ای از اقدامات نظام‌مند است که طی تعامل اجزایش معنا می‌یابد (حدادی، ۱۳۹۵).

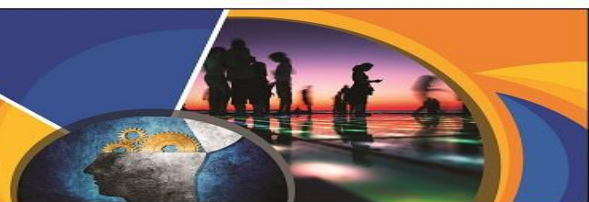
هدف خدمات راهنمایی تحصیلی-شغلی تنها آشنا ساختن نوجوانان با دنیای روبه‌رشد و متحول تحصیل و کار و کمک به آن‌ها در کشف استعدادهای خود و انتخاب رشته تحصیلی یا شغل نیست، بلکه هدف اصلی، پرورش جوانانی است که مجهز به مهارت‌های تصمیم‌گیری و مشکل‌گشایی در همه زمینه‌های زندگی باشند و بتوانند به ارزیابی انتقادی عقاید و افکار و راه‌حل‌ها بپردازند. ازاین‌جهت راهنمایی از هر نوعی که باشد؛ تحصیلی-شغلی یا سازشی، پوششی است آموزشی که به‌صورت فردی یا گروهی به فرد کمک می‌کند تا از طریق شناخت خویشتن (استعدادها، رغبت‌ها، نیازها، ارزش‌ها و...) شناخت محیط (امکانات و محدودیت‌ها) و کسب مهارت‌های مشکل‌گشایی در اخذ تصمیمات عاقلانه، برخورد صحیح با مسائل زندگی و حرکت به‌سوی کمال وجودی خویش، به خود رهبری برسد (زندی پور، ۱۳۸۲).

بنابراین انتخاب رشته تحصیلی که عنوانش هدایت تحصیلی است، نه صد درصد انتخاب رشته است و نه صد درصد توجه به نیازها و امکانات بلکه نقطه مطلوبی بین این دو است. نکته دیگر این است که در فرم هدایت تحصیلی همه‌ی دروس حضور و اثر دارند. به همین جهت، هدایت تحصیلی بر اساس چند درس خاص مثل علوم تجربی، ریاضیات و فن‌آوری صورت نمی‌گیرد، بلکه بر مبنای همه‌ی دروس است و دروس در رشته‌ها و شاخه‌های مختلف وزن و ضریب متفاوت پیدا می‌کنند (دادار، ۱۳۹۵).

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش موجب تحولاتی در ساختار آموزش و پرورش کشورمان شده است. بدون شک، یکی از این تغییر و تحولات، موضوع هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس شرایط نوین است. در اسفندماه ۹۴ در راستای طرح تحول بنیادین آموزش و پرورش آیین‌نامه جدید هدایت تحصیلی به تصویب رسید. هدف از تنظیم و تصویب آن گسترش حرفه‌ها و مهارت‌های موردنیاز جامعه و تعلیم متناسب و برنامه‌ریزی‌شده در همه دوره‌های تحصیلی و همه افراد است (حدادی، ۱۳۹۵).

در تابستان ۱۳۹۵ و به هنگام ورود اولین گروه از دانش‌آموزان نظام جدید متوسطه به پایه تازه تأسیس دهم، برای نخستین بار، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان با شکل و شرایط جدیدی کلید خورد و ورودی‌های پایه دهم، با دریافت توصیه‌نامه‌ای متفاوت با انواع مشابه سال‌های قبل (که در پایان دوره‌ی راهنمایی به دانش‌آموزان داده می‌شد) وارد دوره دوم متوسطه شدند.

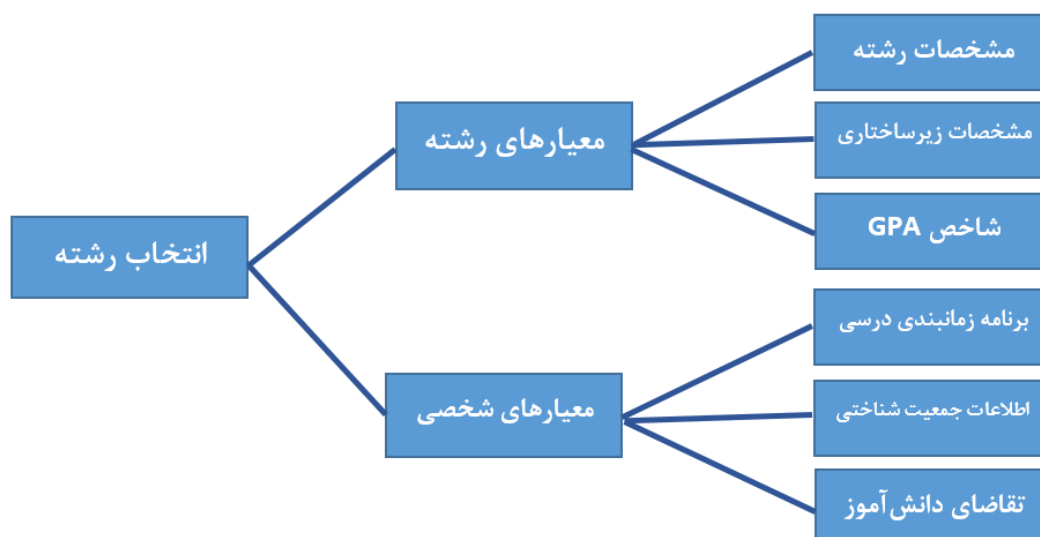
هدایت تحصیلی نه تنها در مدارس و برای دانش‌آموزان در زمان انتخاب رشته کاربرد دارد، بلکه از آن برای پیش‌بینی موفقیت در مراحل آموزشی و یا کارآموزی استفاده می‌شود. برای مثال در تحقیقی که توسط کلارک و همکارانش در سال ۲۰۱۷ انجام شد، برنامه تحصیلات تکمیلی نظامی ایالات متحده آمریکا را بررسی کردند. در برنامه تحصیلات تکمیلی نظامی آمریکا به دلیل اینکه معیارهای انتخاب مبتنی بر شواهد برای برنامه‌های ریاضی دانشکده علوم وجود ندارد و اطلاعات توصیفی از دانش‌آموزان موفق نیز موجود نیست با آنالیز متغیرهای انتخاب رشته (مانند پیشینه‌ی ورزش‌های رزمی، تحصیلات، سن، جنسیت، سابقه فعالیت نظامی و ...) موفق به تصحیح معیارها شدند که در نهایت موفق به بهبود نمرات کارشناسی ارشد در رشته بیوشیمی شدند (Clark, Cole, & Funderburk, ۲۰۱۸).

۲-۲_ ملاک‌های هدایت تحصیلی

کرین و هاروی شش منبع ممکن اطلاعات در مورد دوره‌های آموزشی را شناسایی کرده‌اند که می‌توانند دانشجویان در حال ورود به دانشگاه را تحت تأثیر قرار دهند: این منابع شامل والدین، دوستان، مشاور مدرسه، مدرسه (غیر از مشاور)، توصیف دوره‌ها از طریق کاتالوگ و سایر موارد می‌شوند (Ker i n, Har vey, & Cr andal I , ۱۹۷۵).

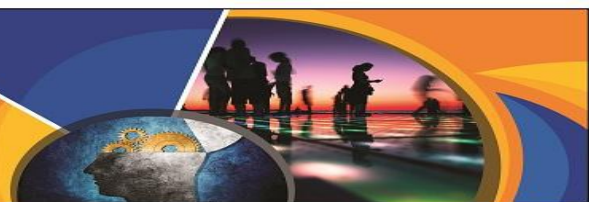
در سال ۲۰۱۶ اوگنیانوویچ و همکارانش درزمینه‌ی پیش‌بینی انتخاب رشته دانش‌آموزان پژوهشی انجام دادند که از بین تمامی عوامل دخیل در امر تصمیم‌گیری انتخاب رشته، مهم‌ترین موارد را در قالب مدلی (شکل ۱) نشان دادند. این موارد در دسته‌ی کلی معیارهای مربوط به رشته و شاخص‌های مربوط به شخص تقسیم‌بندی می‌کند. زیرمعیارهای مربوط به شاخص فاکتورهای رشته شامل: (۱) مشخصات رشته (۲) مشخصات زیرساختاری (۳) شاخص GPA و زیرمعیارهای مربوط به فاکتورهای شخصی نیز شامل: (۱) برنامه زمانبندی درسی (۲) مشخصات مربوط به جمعیت شناختی (۳) تقاضای دانش‌آموز (Ognj anovi c, Gasevi c, & Dawson, ۲۰۱۶).

شکل ۱_ عوامل مربوط به دروس و عوامل شخصی تأثیرگذار بر انتخاب رشته

همچنین در پژوهشی که توسط مندز در سال ۲۰۱۸ انجام شده است، یکی از مواردی که همیشه به‌عنوان عوامل تأثیرگذار در انتخاب رشته ذکر می‌شود، ویژگی‌های جنسیتی است که در انتخاب اساتید، انتخاب دروس و انتخاب دوره‌ها تأثیرگذار هستند. این تأثیر می‌تواند به‌عنوان عاملی تأثیرگذار در دانشجویان و دانش‌آموزان دختر و پسر برای انتخاب دروس و رشته‌ها در نظر گرفته شود و همچنین می‌تواند به‌صورتی کاملاً متفاوت و به‌عنوان عاملی که دانشجویان و یا دانش‌آموزان چه استادی و حتی چه دانشگاهی را انتخاب می‌کنند، بررسی شود. چرا که بررسی‌ها نشان می‌دهند که دانش‌آموزان به دلیل گرایش به دانشکده‌ای خاص، رشته‌ای متفاوت و مسیری متفاوت را برمی‌گزینند (Mendez & Mendez, ۲۰۱۸).

در سال ۲۰۱۰ زارعی و شاکری تأثیر عوامل اجتماعی، خانوادگی و شخصی بر انتخاب دوره دانش‌آموزی در مدارس فنی ایران را بررسی کرده‌اند. در این تحقیق، ۲۴۹ دانش‌آموز دختر و پسر به‌صورت تصادفی از مدارس فنی در منطقه اندیمشک ایران انتخاب شدند تا اطلاعات مربوط به عوامل اجتماعی، خانوادگی و شخصی را که می‌توانستند بر انتخاب حسابداری، مهندسی کامپیوتر، جوشکاری، یا سایر دوره‌های مشابه در مدارس فنی تأثیر بگذارند را به دست آورند. متغیرهای مورد تجزیه و تحلیل در این پژوهش شامل

این موارد است: زمینه‌های آموزشی، تحصیلات والدین، GPA، علایق شخصی، سطح درآمد خانواده، رسانه های جمعی، سن، جنسیت، نوع مدرسه ابتدایی و نوع مدرسه دبیرستان (Zare-Ee & Shekarey, 2010). در پژوهشی که به منظور پیش‌بینی انتخاب دوره‌های دانشجویی در آموزش عالی در سال ۲۰۱۶ از داده‌های نهادی استفاده شده است، متغیرها را به دو دسته اصلی فاکتورهای رشته: (۱. مشخصات رشته ۲. مشخصات زیرساختاری ۳. شاخص GPA) و فاکتورهای شخصی: (۱. برنامه زمان‌بندی درسی ۲. اطلاعات جمعیت شناختی ۳. تقاضای دانش‌آموز) تقسیم کرده‌اند. برای رتبه بندی این شاخص‌ها نیز از رویکرد AHP بهره برده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که میانگین نمرات دانشجویان نسبت به نمرات دوره‌هایی که آن‌ها برای ثبت‌نام در نظر می‌گیرند، مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده انتخاب دوره‌های آینده بود (Ognanovic et al., ۲۰۱۶).

۳_ روش تحقیق

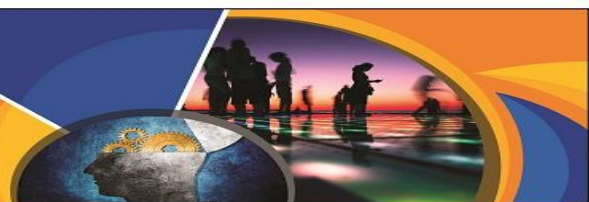
در این مقاله از روش کتابخانه‌ای، مطالعه مقالات مختلف در زمینه انتخاب رشته و هدایت تحصیلی و تحقیق در سایت‌های مختلف داخلی و خارجی استفاده شده است. همچنین به منظور به‌روزرسانی عوامل و جمع‌بندی آنها از خبرگان (مشاوران مدارس و مشاوران تحصیلی) مصاحبه شد. عوامل و متغیرهای اولیه از طریق مطالعات کتابخانه‌ای به دست آمد که در اکثر موارد بررسی شده، عواملی که بررسی شد، ملاک‌های انتخاب رشته در سایر کشورها بودند. بنابراین برای بومی‌سازی ملاک‌ها در دو مرحله مصاحبه به عمل آمد. در مصاحبه اول از ۵ تن از خبرگان و مشاوران درخواست شد تا متغیرهای اولیه را بررسی کنند و ملاک‌هایی که نیاز به اضافه شدن یا حذف شدن هستند را اعلام کنند. سپس متغیرهای به دست آمده توسط ۳ تن از مشاوران با سابقه در این حوزه مجدد بررسی شد. در نهایت متغیرهایی به دست آمد که به گفته خبرگان و مشاورانی که در این پژوهش از آنها مصاحبه به عمل آمده بود، در صورتی که تمام این شاخص‌ها پیش از انتخاب رشته دانش‌آموزان بررسی شوند درصد خطا در انتخاب رشته به حداقل خواهد رسید.

۴_ یافته ها

با مطالعه مقالات مربوط به انتخاب رشته، و به دست آوردن متغیرهای هریک از آنها، می‌توان شاخص‌ها را به شرح زیر جمع‌بندی کرد:

۱. مشخصات رشته
۲. مشخصات زیرساختاری رشته
۳. شاخص GPA
۴. برنامه زمان‌بندی درسی شخصی
۵. اطلاعات جمعیت شناختی
۶. زمینه‌های آموزشی
۷. تحصیلات والدین
۸. علایق شخصی
۹. سطح درآمد خانواده
۱۰. رسانه های جمعی
۱۱. سن

۱۲. جنسیت

۱۳. نوع مدرسه ابتدایی

۱۴. نوع مدرسه دبیرستان

۱۵. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص سال اول دبیرستان

۱۶. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص دوره سه ساله راهنمایی

۱۷. استعداد تحصیلی اختصاصی (برآورد شده توسط دبیران)

۱۸. هوش و استعداد عمومی

۱۹. علاقه‌مندی به رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده به دست خود دانش‌آموز)

۲۰. اولویت یا مناسب بودن رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده توسط اولیا)

۲۱. رغبت تحصیلی-شغلی

۲۲. نتیجه بررسی‌های مشاور

پس از مصاحبه با خبرگان این حوزه (مشاوران مدارس) شاخص‌ها بررسی شد و در نهایت پس از حذف تعدادی از آن‌ها و دسته-

بندی متغیرهای باقی‌مانده، معیارها و زیرمعیارهای قابل سنجش در دسته‌بندی زیر بدست آمد:

متغیرهای شخصی دانش‌آموز:

۱. اطلاعات جمعیت شناختی

۲. جنسیت

۳. رغبت تحصیلی-شغلی

۴. علایق شخصی

۵. هوش و استعداد عمومی

۶. علاقه‌مندی به رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده به دست خود دانش‌آموز)

متغیرهای مربوط به خانواده

۱. تحصیلات والدین

۲. سطح درآمد خانواده

۳. اولویت یا مناسب بودن رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده توسط اولیا)

متغیرهای تحصیلی و مربوط به رشته

۱. شاخص GPA

۲. مشخصات رشته

۳. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص سال اول دبیرستان (تغییر متغیر به دروس خاص سال اول متوسطه دوره

دوم)

۴. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص دوره سه ساله راهنمایی (تغییر متغیر به دروس خاص دوره سه ساله

متوسطه دوره اول)

۵. نتیجه بررسی‌های مشاور

۶. نیاز بازار کار

۷. امکانات آموزشی

متغیرهای حذف شده

۱. برنامه زمانبندی درسی شخصی (برنامه درسی دانش‌آموزان در ایران به عهده‌ی وزارت آموزش و پرورش و مدارس است و خود افراد کوچکترین دخالتی در آن ندارند)
۲. زمینه‌های آموزشی (این متغیر به عنوان شاخص‌های پیشرفت در دروس خاص دیده شده است و بررسی زمینه‌های آموزشی سال‌های قبل ضرورتی ندارد)
۳. رسانه‌های جمعی (تاثیر این متغیر در کشور ما به دو دلیل قابل سنجش نیست؛ اول اینکه رسانه‌ها در طول یک‌سال تحصیلی تبلیغات متفاوتی بر روی رشته‌ها دارند و دلیل دوم این است که تاثیر رسانه‌ها بیش از آنکه بر روی دانش-آموزان باشد، بر روی خانواده‌ها و مدارس است.)
۴. سن (چون دانش‌آموزانی که باید انتخاب رشته انجام دهند همگی با فاصله سنی حداکثر ۱ سال قرار دارند و همگی در یک سطح هستند، بررسی این متغیر بی‌تاثیر خواهد بود.)
۵. نوع مدرسه ابتدایی (به طور کلی مقطع دبستان در انتخاب رشته دانش‌آموزان تاثیر ندارد.)
۶. استعداد تحصیلی اختصاصی، برآورد شده توسط دبیران. (تاثیر این عامل در طی سال‌های اخیر میزان زیادی کاهش یافته است، بنابراین این عامل حذف شده است.)
۷. مشخصات زیرساختاری رشته (تنوع معلمان در رشته و به خصوص در دروس تخصصی میتواند در انتخاب رشته تاثیرگذار باشد. اما این موضوع در کشورهای اروپایی و ایالات متحده آمریکا که دانش‌آموزان می‌توانند معلم‌های خود را انتخاب کنند، صادق است.)

۵_ نتیجه گیری

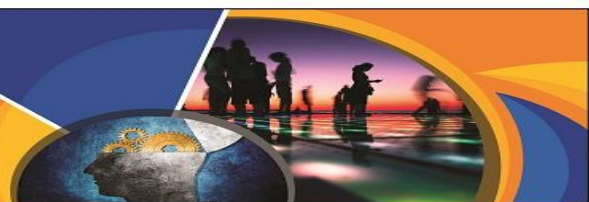
در این پژوهش بحث و تحقیق پیرامون موضوع عوامل موثر بر انتخاب رشته تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفت. در ابتدا متغیرهای اولیه از چندین مقاله به دست آمد و شناسایی شد که در ادامه به اختصار بیان خواهد شد. در سال ۲۰۱۰ ملاک‌های هدایت تحصیلی در سه دسته‌ی کلی عوامل اجتماعی، خانوادگی و شخصی و در مدارس فنی ایران بررسی شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که عوامل اجتماعی، خانوادگی و شخصی در این مطالعه به‌طور معناداری با انتخاب دانشجویان دوره‌های آموزشی مرتبط است. علاوه بر این، مقایسه‌ها نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد (Zar e-Ee & Shekar ey, ۲۰۱۰).

در سال ۲۰۱۶ با استفاده از رویکرد AHP ملاک‌های هدایت تحصیلی به دو دسته‌ی فاکتورهای شخصی و فاکتورهای رشته تقسیم شده است (Ognj anovi c et al ., ۲۰۱۶).

همچنین در سال ۹۵ عوامل موثر بر انتخاب رشته را شامل این موارد دانسته‌اند: ۱. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص سال اول دبیرستان ۲. شاخص پیشرفت تحصیلی در دروس خاص دوره سه ساله راهنمایی ۳. استعداد تحصیلی اختصاصی (برآورد شده توسط دبیران) ۴. هوش و استعداد عمومی ۵. علاقه‌مندی به رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده به دست خود دانش‌آموز) ۶. اولویت یا مناسب بودن رشته تحصیلی (رتبه‌بندی شده توسط اولیا) ۷. رغبت تحصیلی-شغلی ۸. نتیجه بررسی‌های مشاور (طالع زاری، ۱۳۹۵).

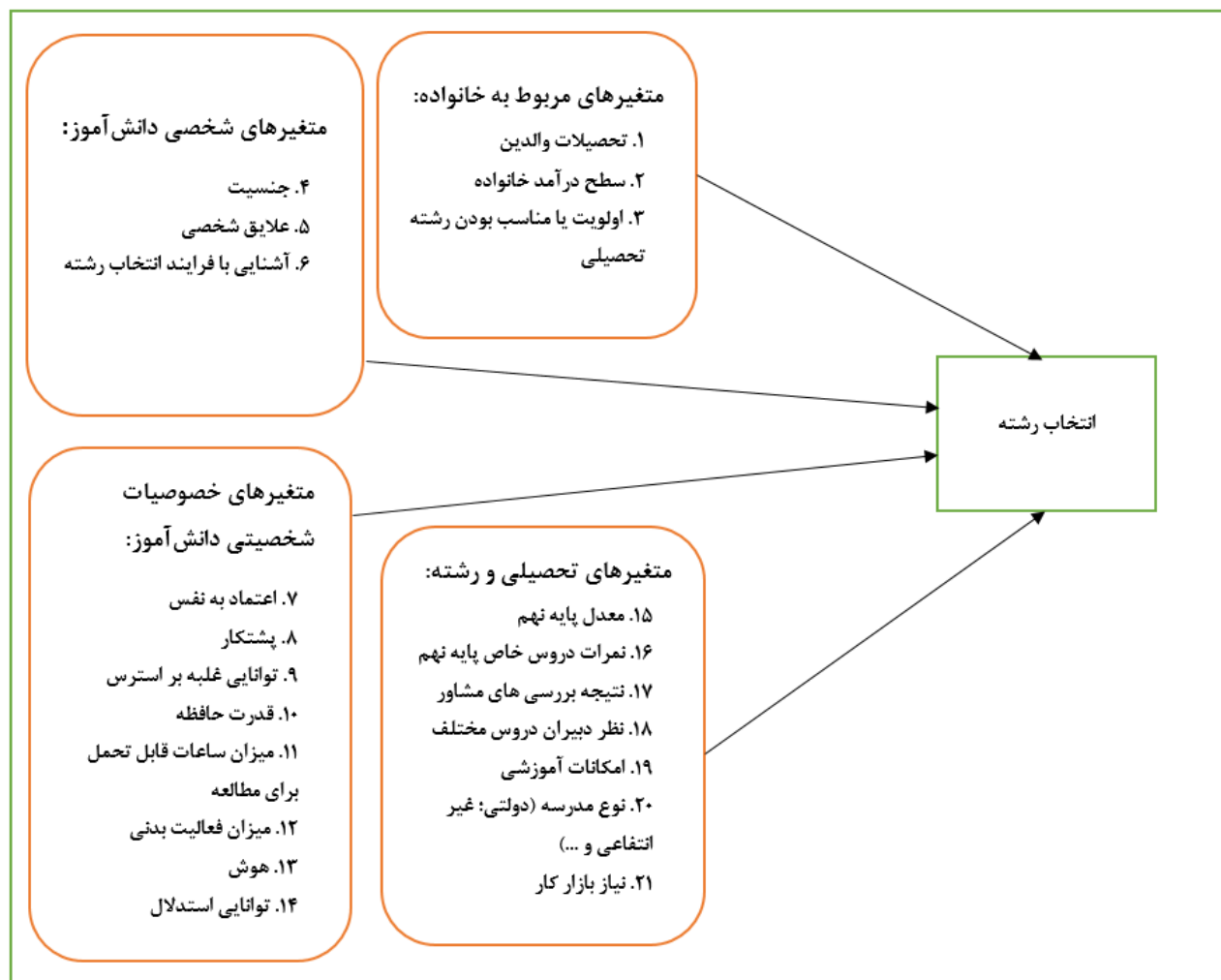
پس از مصاحبه با خبرگان، به صورت کلی نتیجه اصلی که از این پژوهش به دست آمد، موضوع انتخاب رشته در ۴ معیار کلی و ۲۱ زیرمعیار است که بسیار بیشتر از عواملی است که در سال‌های اخیر در مدارس و برای دانش‌آموزان بررسی می‌شود. بسیاری از عوامل ذکر شده با درجه اهمیت‌های بالا به دلیل دشواری در سنجش و دشواری در گردآوری اطلاعات نادیده گرفته می‌شوند و از سوی

دیگر اغلب عوامل دیگری بررسی می‌شوند که تاثیری اندک بر آینده‌ی تحصیلی_ شغلی نوجوانان دارد. در نتیجه در این پژوهش عواملی که برای سنجش به دست آمد، از سویی بومی‌سازی شده‌اند و از سویی دیگر بیشتر با شرایط امروزی جامعه و بازارکار مطابقت دارد.

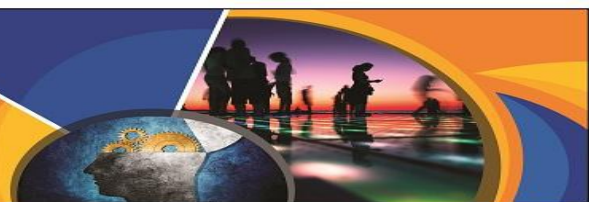
جمع‌بندی و دسته‌بندی نهایی عوامل و شاخص‌هایی که بررسی تمامی آن‌ها میزان خطا در امر انتخاب رشته و در نهایت موفقیت تحصیلی و در نهایت موفقیت شغلی دانش‌آموزان را به همراه داشته‌باشد، در شکل شماره ۲، نشان داده شده‌است که برخی از معیارها را به شکلی جزئی‌تر بیان می‌کند.

شکل ۲ _ عوامل تاثیرگذار در انتخاب رشته دانش آموزان

در پژوهش‌های آتی بهتر است که صحت و میزان تاثیر این عوامل در استان‌های مختلف ایران مورد بحث و بررسی قرار گیرد زیرا با توجه به متفاوت بودن سطح معلمان و م دارس در استان‌های مختلف و همچنین وزن بیشتر متغیر امکانات آموزشی در دیگر استان-ها، قطعاً نتیجه انتخاب رشته نیز تغییر خواهد کرد.

از سوی دیگر با توجه به تغییر نظام آموزش و پرورش در سال‌های اخیر و همچنین تغییر مشاغل، به روزرسانی کلی نظام انتخاب رشته نیز امری غیرقابل اجتناب به نظر می‌رسد. همچنین با رشد سریع جامعه و نیز تغییر نسل، در صورت تغییر این شاخص‌ها و تطبیق آنها با رویکردهای جامعه، روند انتخاب رشته نیز کارآمد خواهد شد.

و در آخر با توجه به اینکه هریک از این عوامل تاثیر یکسانی بر انتخاب رشته ندارند، پیشنهاد می شود تا وزن هریک از این شاخص ها و موارد نیز برای رسیدن به نتیجه ای مطلوب بررسی شوند.

۶- منابع

- (۱) حدادی، فرحناز. مدیران و فرآیند هدایت تحصیلی. فصلنامه رشد مدیریت مدرسه، دوره پانزدهم، شماره ۱ پاییز ۹۵، ص ۴۶-۴۴
- (۲) دادار، نصرالله. هدایت تحصیلی دانش آموزان چگونه انجام می شود. فصلنامه رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش، دوره دوازدهم، شماره ۱، پاییز ۹۵، ص ۴۴-۴۶.
- (۳) زندی پور، طیب (۱۳۸۲) برنامه ریزی تحصیلی و شغلی، ناشر: شرکت چاپ نشر.
- (۴) شکرکن، حسن؛ عطاری، یوسفعلی؛ فلاحتی، محمدعلی (۱۳۷۸)، مقایسه تحصیلی دانش آموزان پسر نظام جدید ترم ششم بر اساس اولویت پنجگانه تعیین شده طبق برنامه هدایت تحصیلی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی. دوره سوم (۱ و ۲)
- (۵) طالع زاری، ملیحه (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی دانش آموزان نظام جدید متوسطه آموزش و پرورش شهرستان شاهرود، دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و فناوری اطلاعات و ارتباطات
- (۶) نوید بخش، سیما؛ صادقی، تورج؛ بختیاری فایندری، منصوره (۱۳۹۵). مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی. دوره دوم - شماره ۱ (۸ صفحه - از ۵۸ تا ۶۵)
- 7) Clark, H. L., Cole, R. E., & Funderburk, L. L. K. (2018). US Military Dietetic Internship and Graduate Program: Retrospective Analysis of Selection Criteria and Student Success. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*. <https://doi.org/10.1016/j.jand.2017.12.002>
- 8) Costa, E. B., Fonseca, B., Santana, M. A., de Araújo, F. F., & Rego, J. (2017). Evaluating the effectiveness of educational data mining techniques for early prediction of students' academic failure in introductory programming courses. *Computers in Human Behavior*, 73, 247–256. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.047>
- 9) Kerin, R., Harvey, N., & Crandall, N. (1975). *kerin1975.pdf*.
- 10) Mendez, J. M., & Mendez, J. P. (2018). The Gender Effect in Student Selection of Professors for Classes. *NASPA Journal About Women in Higher Education*, 11(1), 74–88. <https://doi.org/10.1080/19407882.2017.1382379>
- 11) Ognjanovic, I., Gasevic, D., & Dawson, S. (2016). Using non-identifiable data to predict student course selections. *Internet and Higher Education*. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2015.12.002>
- 12) Tantisantisom, K., & Clayden, J. (2008). Decision Support Systems To Support International Students: Potential For Practice? *EDU-COM International Conference*, (November), 481–487. Retrieved from <http://ro.ecu.edu.au/ceducom/48>
- 13) Zare-Ee, A., & Shekarey, A. (2010). The effects of social, familial, and personal factors on students' course selection in Iranian technical schools. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 295–298. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro>